

Astrid Lindgren
Memorial Award

Läsguide till

Pojken i soffan

av Sonya Hartnett

Om läsguiden

Skriven av Mats Berggren, jurymedlem i Astrid Lindgren Memorial Award 2002–2014.

Om författaren

Sonya Hartnett kommer från Australien och debuterade redan som femtonåring med en roman hon skrivit när hon var tretton. Den extremt blyga flickan som alltid känt sig udda blev – med hennes egna ord – till ett skrämigt barn som framträdde i TV.

Hon insåg snart att debutboken inte var så lysande som hon trott och tycker att hon har ägnat stora delar sitt liv åt att försöka skriva romaner som visar att hon är bättre än vad ryktet efter den första boken säger – att hon kan bli en riktig författare. Hon har sannerligen lyckats, är en av dem som idag banar ny väg för tonårsromanen, både vad gäller form och innehåll – samtidigt som hon ständigt tänjer på sina egna gränser. Ingen bok är den andra lik. Teman och motiv kommer igen i hennes författarskap, men tyngdpunkten ligger olika i olika verk.

Många av böckerna hör enligt henne själv till en gotisk tradition, som de flesta förknippar med skräckromaner. Men hon talar om en gotik från den amerikanska södern, med författare som Willian Faulkner och John Steinbeck, där spökslottet och kyrkogårdarna ersatts av småstäder och smutsiga bondgårdar, grevarna och de vackradamerna-i-nöd med isolerade, lågutbildade fattiga på landet.

Meningen är att läsaren ska stänga av sin lust att döma för att undersöka skikt av existensen som annars förnekas. Hon vill chocka läsaren, göra honom eller henne olustig, ta upp livets mest kraftfulla sidor – ondska, liv, kärlek, död.

Ett kännetecken på en gotisk roman är att det förflutna kastar skugga sin över nuet – genom familjehemligheter och förbannelser; ett annat de märkligt förföriska skurkhjältarna; ännu ett de bräckliga kvinnorna, objekt för männens begär – hon tycker själv att hon har skapat få intressanta kvinnogestalter.

Galenskap är i hennes ögon litterärt fruktbar. Att skildra en människa som i någon mening är galen ger författaren frihet, gränserna för trovärdigt beteende blir mycket vida. Men det ska inte drivas för långt – de här människorna ska kännas bekanta, som grannen. Det är då de blir hotande. Hon skildrar inte sällan mönster av makt och beroende i en liten, tätt knuten grupp – som en familj eller en vänkrets.

Djuren och naturen fungerar som en sorts motkrafter i böckerna. Många av personerna har ett starkt band till ett husdjur. Förhållandet till naturen är mera komplicerat – den kan vara både en fristad och dödligt farlig. Sonya Hartnett är mycket precis i sina beskrivningar, anger noggrant alla namn på växter och djur. Hon vill visa att vi är en del av naturen och att den är betydelsefull. Det viktigaste budskapet av alla för henne är att allt liv ska respekteras och behandlas försiktigt.

Ett annat motiv är det förlorade barnet – hotet att barn ska försvinna i ödemarken är verkligt i Australien. Men barnen kan vara förlorade också på andra sätt. Ett tydligt budskap är att

försvarslösa varelser – barn eller djur – inte ska lida, bli övergivna, skrämda eller grymt behandlade. Men det blir de – i böckerna och i verkligheten. Under ytan i hennes verk pulserar en vrede över världens tillstånd.

Böckernas ämnen och komplexitet närmar många av dem till och upplöser gränsen mot vuxenlitteraturen. Hon försöker hjälpa sina unga läsare att vidga sina medvetanden. ”Skulle en del av publiken faktiskt föredra att jag skrev om pojke-möter-flicka-pojkefår-flicka-pojke-förlorar-flicka? I så fall är den delen av publiken inte min publik.”

Om boken

Pojken i soffan (*Ghost's Child*, 2007, svensk översättning Helena Ridberg 2008) skiljer sig från de flesta andra av Sonya Hartnetts böcker för ungdomar genom att den inte är lika mörk. Här finns både sorg och smärta, men den mynnar ändå i en avklarnad försoning med livet.

Boken tycks skapa sin alldeles egen genre. Den kan beskrivas som poetisk saga med inslag av allt från konkret realism till drömliknande avsnitt som går över gränsen till ren fantasi – huvudpersonen talar med fiskar och med västanvinden.

Romanen inleds med att hon, en sjuttiofemårig kvinna, får oväntat besök av en mystisk pojke. Han får henne att berätta om sitt liv – främst om den dramatiska kärlekshistoria i hennes ungdom som kommit att prägla henne. Den lämnade djupa sår hos henne, men när hon nu blickar tillbaka kan hon se att hennes liv ändå varit rikt och meningsfullt, rymt både förlust och glädje.

Genom hon valt att skildra ungdomens upplevelser sedda med den gamla människans ögon öppnar Sonya Hartnett för en typ av livsvisdom som är ovanlig i ungdomslitteraturen.

Att fundera på för dig som har läst *Pojken i soffan*

I vilken tid utspelas den?

Vem är pojken?

Hur tolkar du beskrivningen av Stillhetens ö och idén om evig frid?

Vad tycker du att boken säger om hur man borde leva sitt liv?

Ett viktigt ämne i boken är skönhet. Vad kan man dra för slutsatser av det som berättas?

I presentationen av Sonya Hartnett talas det om djurens och naturens betydelse för henne. Hur uppfattar du deras roll i boken?

Hittar du några andra av de drag som sägs vara typiska för hennes författarskap i boken?

Vilken bild ger hon av överklassen?

Bokens centrala tema är kärleken. Den tas upp ur många olika synvinklar, dels genom skildringen av Maddys och Fjäders förhållande, dels genom hennes relationer till andra, dels genom olika påståenden och frågor om kärlekens villkor. Vad tycker du att boken säger om kärlek?

Maddy och Fjäder älskar varandra, men deras gemensamma liv blir till ett fängelse. Berättar boken något allmängiltigt om vad som kan få människor att dras till varandra –och göra det svårt för dem att leva tillsammans?

Vill du veta mer?

På alma.se hittar du mycket mer information, både om Sonya Hartnett och alla andra pristagare. Där finns även fler läsguider till böcker för olika åldrar.

Dela med dig

Vill du dela med dig av hur ni har arbetat med boken? Maila oss gärna på litteraturpris@alma.se så kan vi berätta om det på alma.se och i sociala medier. Tillsammans bygger vi en kunskaps- och inspirationsbank!

Om Astrid Lindgren Memorial Award

Att få en läsupplevelse är att drabbas av en särskild kraft. En kraft som kan vidga världar, erövra språk, utmana tankar, låta fantasin vandra fritt. Astrid Lindgren Memorial Award (ALMA) instiftades 2002 av Sveriges regering för att värna barnens rätt till bra berättelser. Prissumman på fem miljoner svenska kronor gör priset till världens största i sitt slag. Det visar hur viktig ungas läsning är, nu och i framtiden. Läs mer på alma.se

